

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017 - 2021

- 1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
- 2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
  - 2.1 Lappajärven kunnan strategian painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
  - 2.2 Hyvinvointisuunnitelman 2017-2020 painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
- 3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025

- 4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
- 5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
- 6 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

- 7 Suunnitelman laatijat
- 8 Suunnitelman hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017 - 2021

1. Johdanto

Kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava laajempi hyvinvointikertomus. (Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326, 12 §; Kuntalaki § 1 2 mom ja Kuntalaki § 37)

Kuntien lakisääteisiin tehtäviin kuuluu seurata asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin. Lappajärven kunnan tietojen osalta tämä tarkoittaa myös Järvi-Pohjanmaan perusturvan tietoja (jäsenkunnat Alajärvi, Lappajärvi ja Vimpeli) vuoden 2022 loppuun asti. Näiden tietojen pohjalta asetetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset tavoitteet. Tavoitteet asetetaan paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopiviksi ja tämän jälkeen määritellään niitä tukevat toimenpiteet.

Tässä hyvinvointikertomuksessa pyritään kuvaamaan kuntalaisten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti eri ikäryhmät ja palvelualueet huomioiden. Lappajärvellä on tehty vuosien 2017-2021 kuntalaisille suunnattuja kyselyjä: lapsivaikutusten arviointi uuden koulun rakentamisesta sekä kouluverkosta 2019, . Säännöllisesti toteutettujen kouluterveyskyselyjen tuloksia on hyödynnetty toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa ja niiden tuloksia on käytetty aihe- ja ikäryhmäkohtaisesti hyvinvointikertomuksen laadinnassa. Lappajärven kunnan tavoitteet valtuustokaudelle 2017-2020 on asetettu talousarviokäsittelyssä 2017.

Hyvinvointikertomus on laadittu käyttäen Kuntaliiton sähköinen hyvinvointikertomus-työkalua, johon sisältyy laaja hyvinvointia kuvaava indikaattoriaineisto. Hyvinvointitietoa kuvattaessa on vertailtu koko maata, Etelä-Pohjanmaan maakuntaa, Seinäjokea, Lapuaa, Kauhavaa, Lappajärveä ja Vimpeliä

Lappajärven kunnan strategia vuosille 2017-2021 ja valmisteilla olevan uuden strategian strategiatyö antaa myös pohjaa hyvinvointikertomukselle. Kunnan eri toimialojen tulee huomioida toiminnassaan kunnanstrategiassa määritellyt hyvinvointitavoitteet. Hyvinvointitavoitteet tulee ottaa huomioon toiminta- ja taloussuunnitelmassa, toimialojen käyttösuunnitelmassa ja toimintasuunnitelmassa. Hyvinvointitavoitteet tulee huomioida myös kunnan työntekijöiden käytännön työn tasolla, eli henkilökohtaisissa tavoitteissa.

Tässä asiakirjassa on myös hyvinvointisuunnitelma kaudelle 2023-2025. Sen tarkoituksena on evästää uuden valtuustokauden luottamushenkilöt toimimaan hyvinvointikertomuksessa esiin tulleiden kehittämiskohteiden mukaisesti. Hyvinvointisuunnitelma valmistellaan kunnan johtoryhmässä ja viedään valtuuston käsittelyyn syyskaudella 2023. Tuleva hyvinvointisuunnitelma sisältää mm. Etelä-Pohjanmaan maakunnan hyvinvoinnin tavoitteet, joihin Lappajärvi on sitoutunut vuosiksi 2021-2025. Lisäksi tekeillä oleva kuntastrategia uudistus antaa uutta näkökulmaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Hyvinvointiryhmään kuuluvat kunnan edustajat hallinnon, sivistyksen ja teknisen toimialoilta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu kunnassa kaikille palvelualueille. Aktiivinen yhteistyö alueen kuntien kesken ja maakunnallisesti on välttämätöntä.

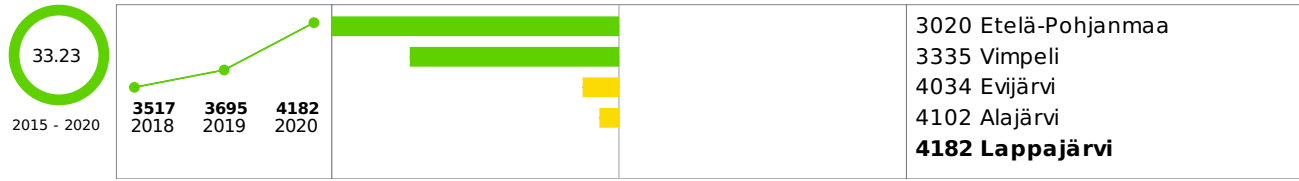
Covid-19 viruksen aiheuttama pandemia on aiheuttanut haasteita Lappajärven kunnan palvelutuotannolle. Esiin tulleisiin haasteisiin on kuitenkin vastattu ja niihin on tartuttu yhdistämällä voimia ja osaamista kunnan, kuntalaisten, yrittäjien, seurakunnan ja monien muiden toimijoiden kesken. Eri toimijoiden yhteistyöllä ja -toiminnalla on iso merkitys. Yhteistyön tärkein ominaisuus on toisen osaamisen ja ammattitaidon arvostaminen ja niiden hyödyntäminen.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

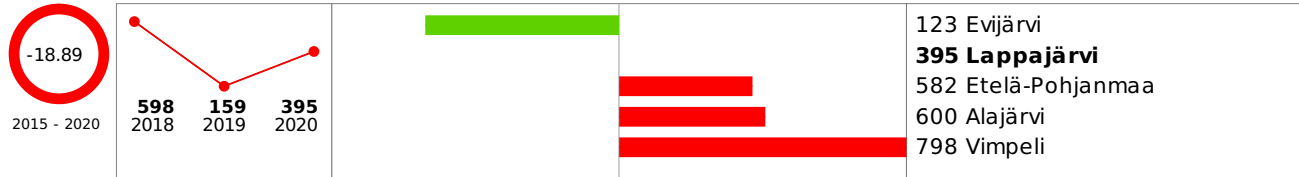
TALOUS JA ELINVOIMA

Tulot

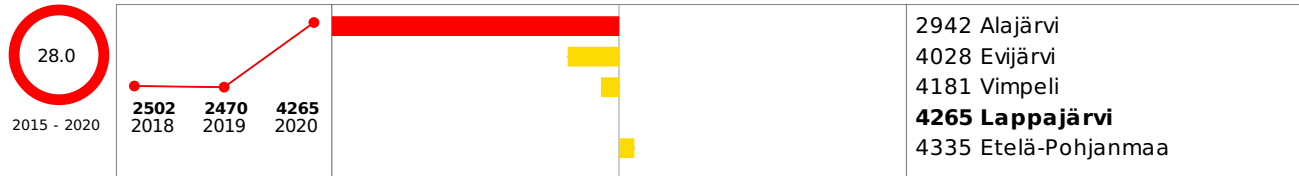
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

Vuosikate, euroa / asukas

Lainakanta, euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

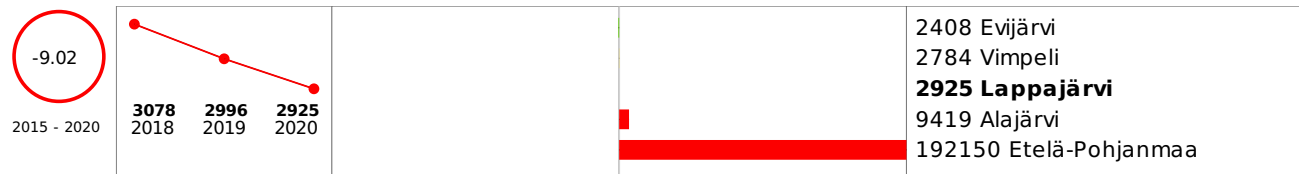

Verotulot, euroa / asukas

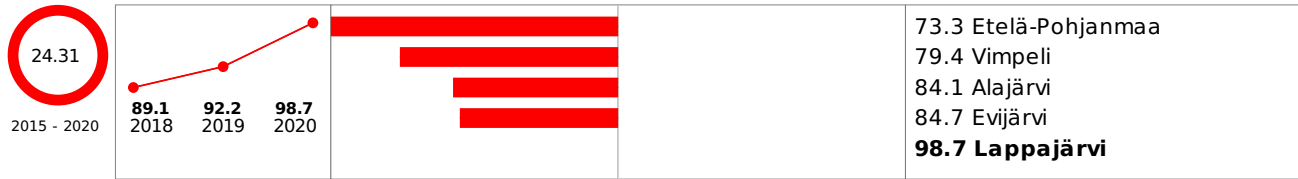

Väestö

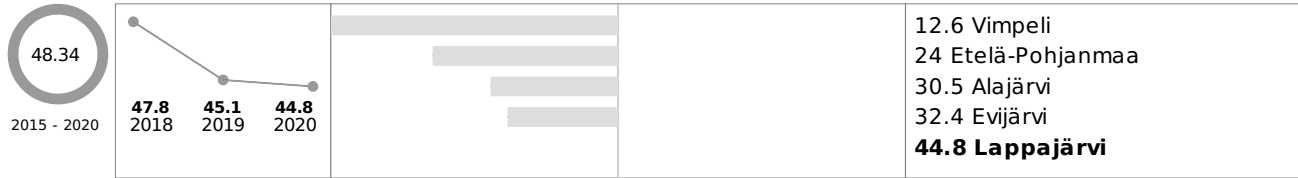
Väestö 31.12.

Huoltosuhte, demografinen

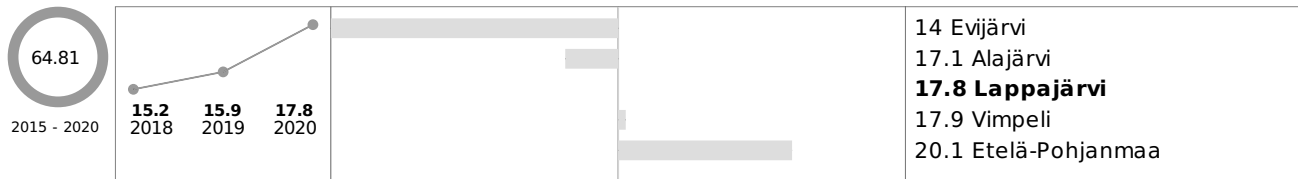
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

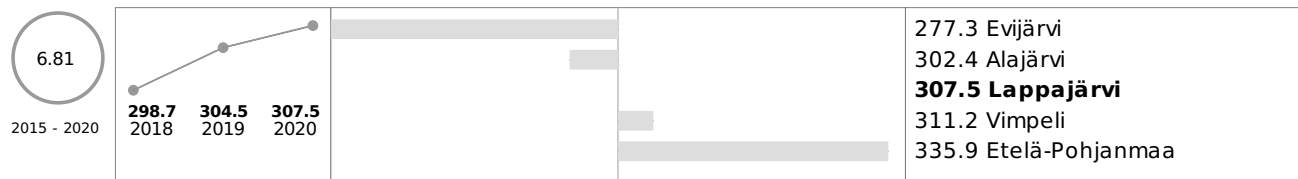
Lapsiperheet, % perheistä

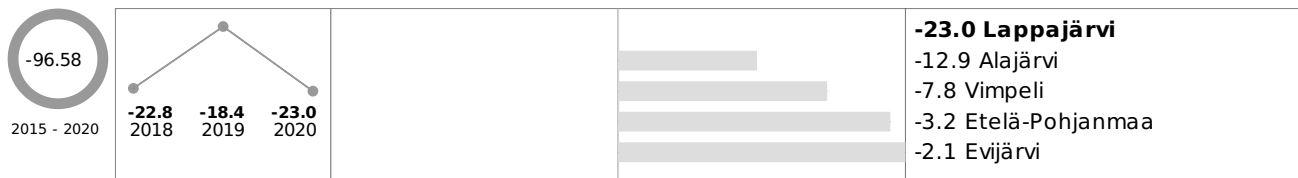
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

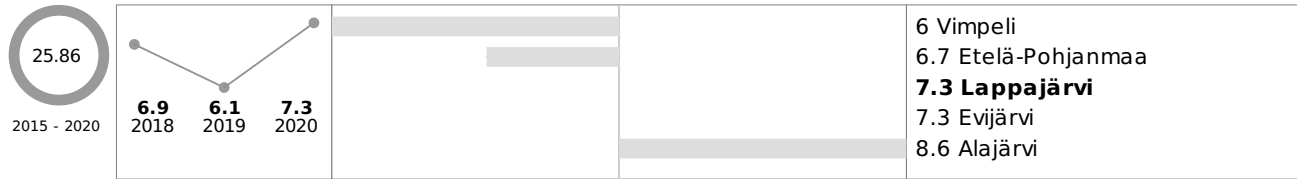
Koulutustasomittain

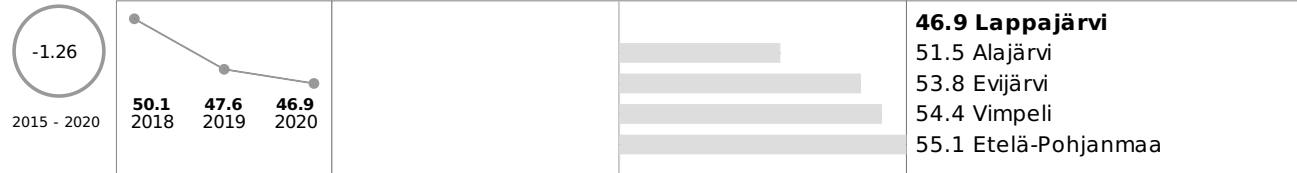
Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

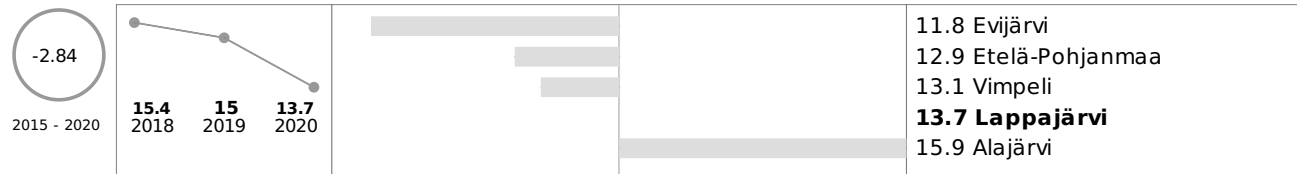

75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asuntokunnat, % vastaavan ikäisten asuntokunnista

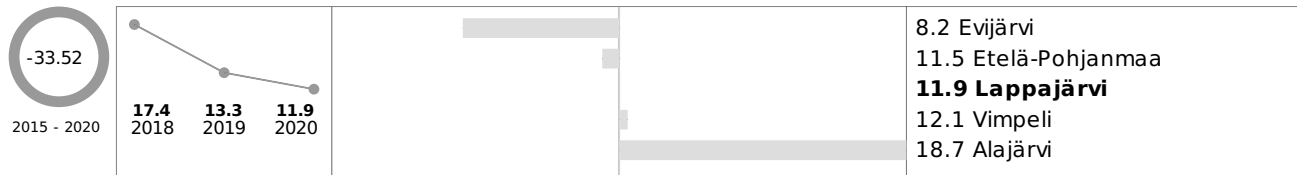

Elinvoima

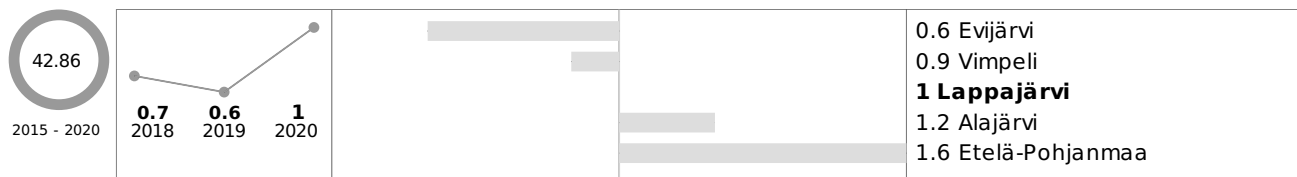
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

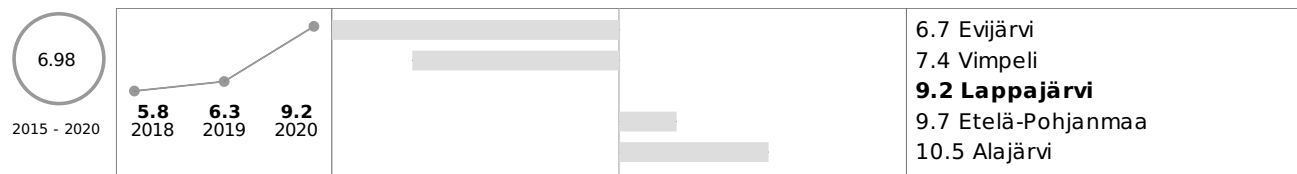
Lasten pienituloisuusaste

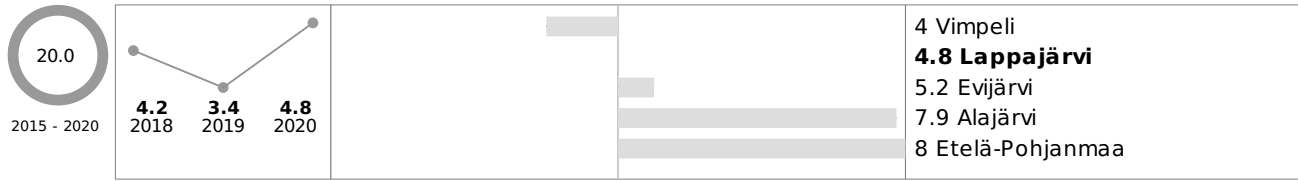
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Työttömät, % työvoimasta

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

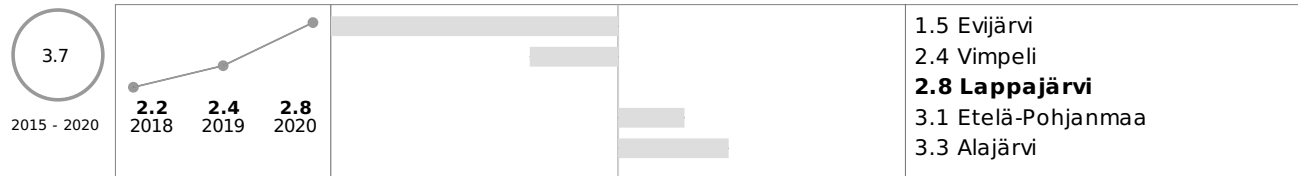
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä

Työlliset, % väestöstä

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

TALOUS JA ELINVOIMA - Yhteenveto

Lappajärven kunnan lainakanta on noussut vuosina 2018-2020 ja vuosikate on pysynyt suurin piirtein samana. Valtionosuudet ovat nousseet jonkin verran euroa/asukas. Lappajärven asukkaiden keskimääräiset verotulot ovat hieman nousseet vuosina 2019 ja 2020, mutta vertailukuntiin verrattuna keskimääräiset verotulot ovat toiseksi alhaisimmat, kun Alajärvellä verotulot ovat alhaisimmat.

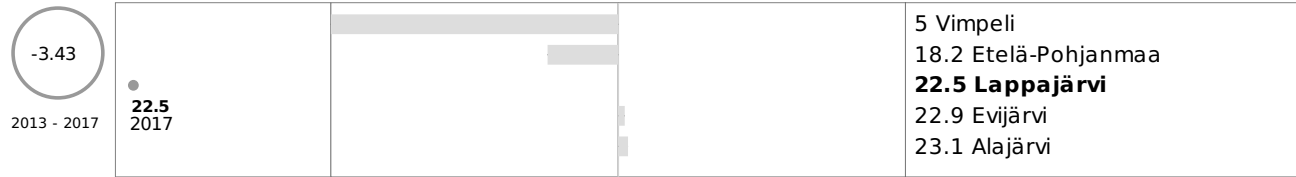
Väestömäärä Lappajärvellä on laskenut noin 9 % vuosien 2015-2020 aikana. Väkiluku meni alle 3000 vuonna 2019. Lappajärven huoltosuhde on verrokeista kaikkein huonoin ja kertoo kunnan ikärakenteen selvästi: yli 65-vuotiaita suhteessa työikäisiin on paljon. Lappajärvellä on selvästi korkeampi osuus vieraskielisiä kuin Etelä-Pohjanmaalla keskimäärin. Vieraskieliset tuovat kuntaan elinvoimaa työntekijöinä ja opiskelijoina. Nettomuutto Lappajärveltä pois on lisääntynyt viime vuosina, poismuutto on ollut suhteellisen tasaista vuosina 2018-2020. Lappajärven asukkaiden keskimääräinen koulutustaso on jatkanut nousuaan, vaikka se ei ole alueen matalin, on se kaukana Etelä-Pohjanmaan keskiarvosta.

Lappajärven pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus sekä lasten pienituloisuuden aste on lähellä Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa; muilla verrokkikunnilla on huonommat luvut. Lappajärven työllisyydestä kertovat luvut ovat edelleen hyvällä tasolla vaikka pientä nousua on esim. pitkäaikaistyöttömissä. Koulutuksen ulkopuolelle jääviä 17-24-vuotiaita on Lappajärvellä vähän; osuus on selvästi pienin eli paras alueella. Toisaalta nuorisotyöttömyys 18-24-vuotiailla on noussut vuoden 2018 4,9 %:sta vuoden 2020 11,4 %:iin.

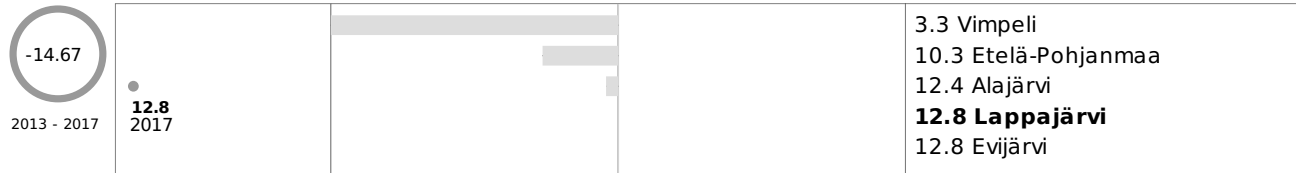
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Lihavuuden yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla

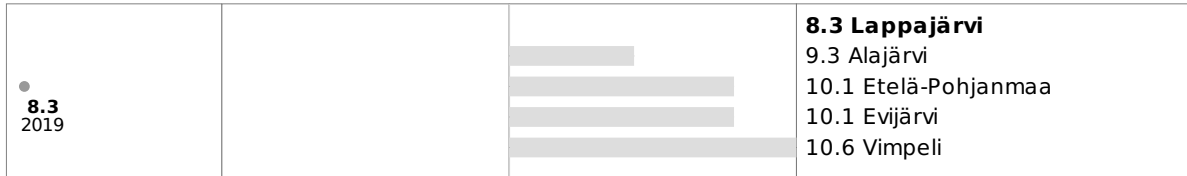

Lihavuuden yleisyys (%) 7 - 12-vuotiailla

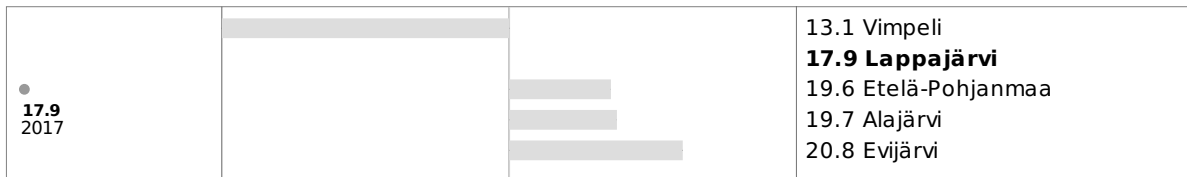
Lihavuuden yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

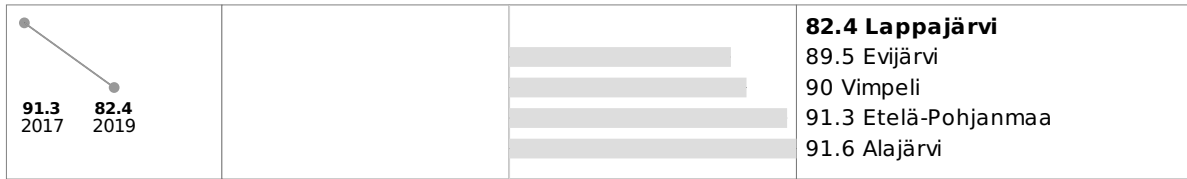
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

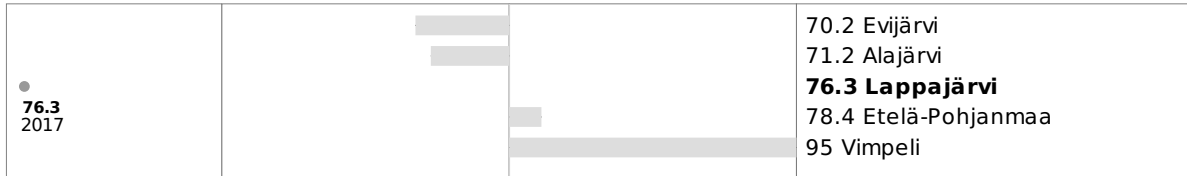
Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

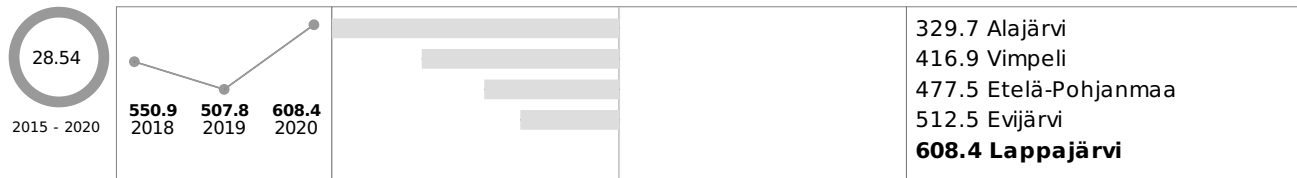
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

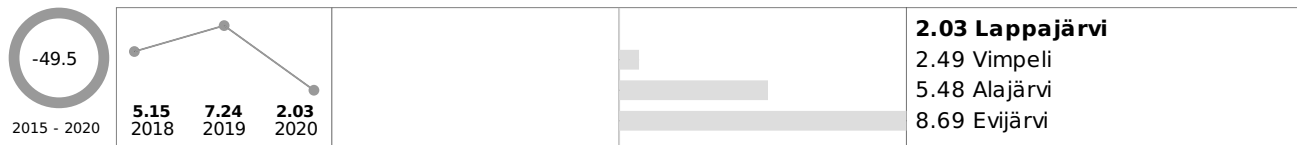
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Liikennevahinkojen uhrin / 1000 asukasta

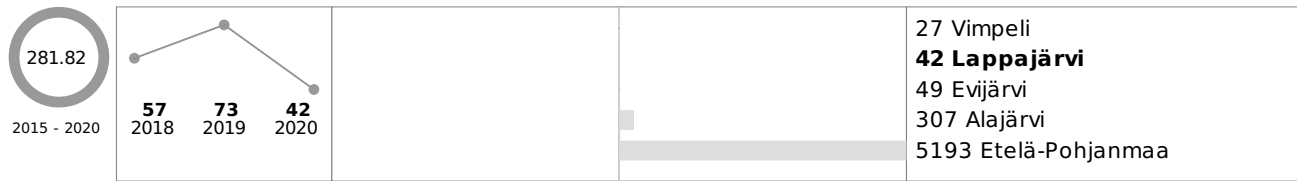

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

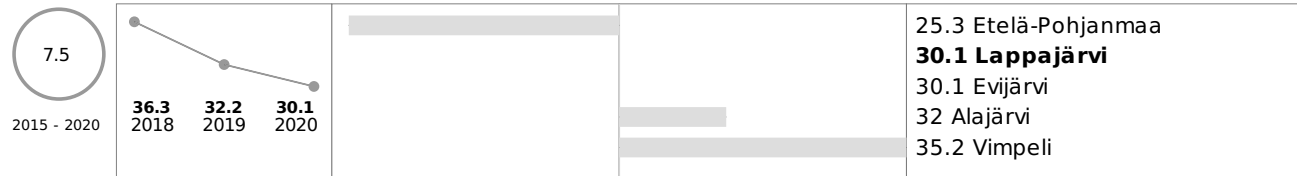
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

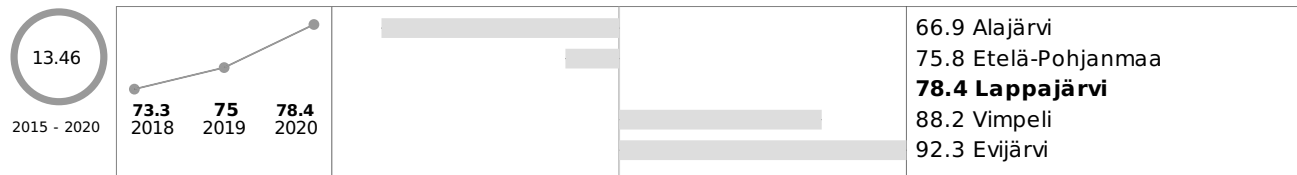

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

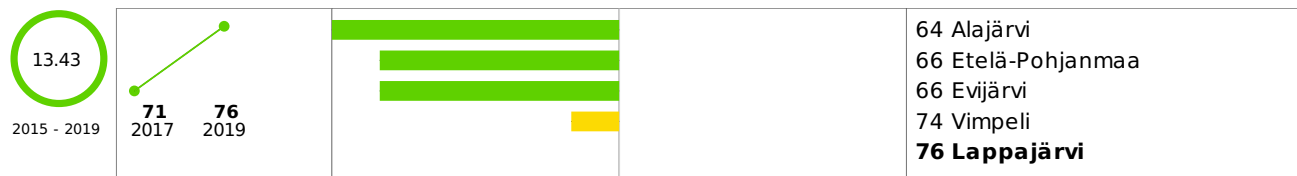
Päivähoito

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

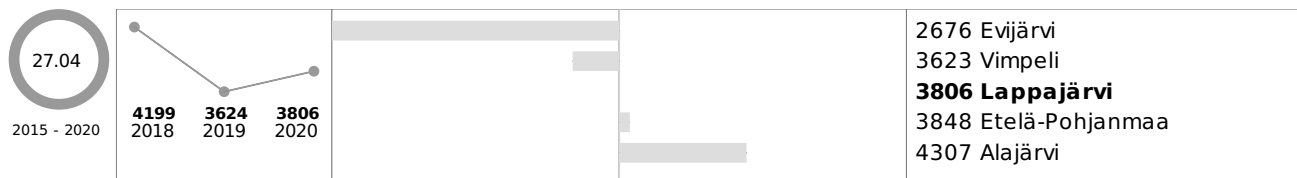
Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

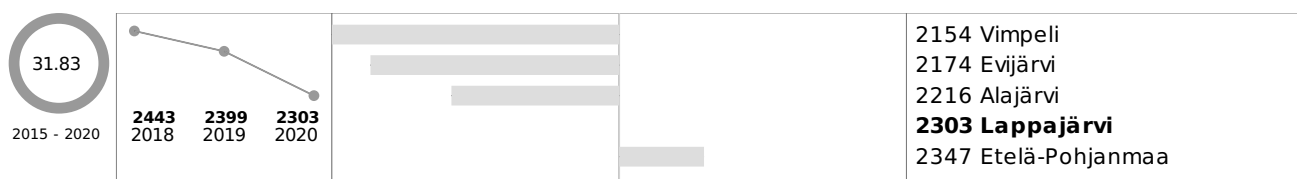

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia on alueella seurattu aktiivisesti. Lasten ja nuorten palveluiden monialainen johtamisverkosto, joka muodostuu Alajärven, Lappajärven, Vimpelin ja Järvi-Pohjanmaan perusturvan edustajista sekä yhteistyötahojen edustajista (mm. poliisi, TE-toimisto) on kokoontunut säännöllisesti arvioimaan alueen lasten ja nuorten hyvinvointia.

Indikaattoreissa näkyy jonkin verran myös koronan vaikutus: neuvola- ja kouluterveydenhoidossa käynnit ovat vähentyneet varmaan myös koronan takia lapsimäärän vähenemisen lisäksi.

Koululaisten hyvinvointia seurataan valtakunnallisten kouluterveyskyselyiden avulla. Valitettavasti vuonna 2019 perusopetuksen THL:n kysely jäi vastaamatta, joten seurattavia lukuja ei ole. Yhteiskoulu teki oman kouluterveyskyselyä vastaavan kyselyn vuoden 2020 keväällä ja sen tuloksia voitiin verrata vuoden 2017 tuloksiin. Vuoden 2021 8.-9. -luokkalaisten indikaattoreista voi todeta seuraavaa:

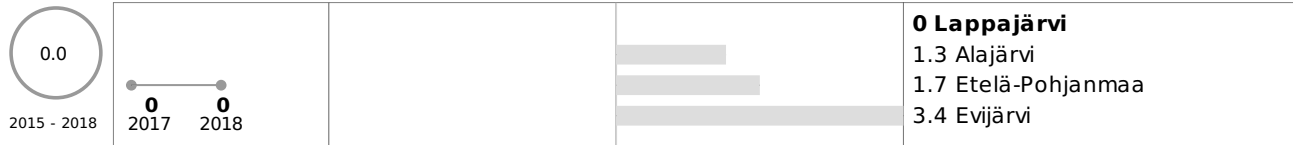
- 18 % oppilaista kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (maan ka 26 %)
- Raittiina on pysynyt 72,9 % oppilaista (maan ka 65,8 %), joista tyttöjä 78,3 % ja poikia 68 % Lappajärvellä. Riittävästi tuloksia ei tule alkoholin viikottaiseen käyttöön, tosi humalassa oloon kerran kuukaudessa ja kannabiksen kokeiluun. Lappajärveläisistä 18,8 % kokee, että omalla paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita (maan ka 47 %).
- 14 % nuorista kokee, että ei ole yhtään läheistä ystävää (maan ka 9,4 %). 18 % oppilaista tuntee itsensä yksinäiseksi (maan ka 15,8 %).
- Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokee oppilaista 16,7 % (maan ka 19,4 %). Tytöistä 34,8 % (maan ka 30,10 %).
- 48 %:lla on hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa (maan ka 42,6 %). Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa koki 8 % oppilaista.
- 14 % oppilaista ei syö kouluruokaa päivittäin (maan ka 34,3 %). 77,6 % syö pääruoan (maan ka 64,4 %).
- Kukaan ei ole koulukiusattavana vähintään kerran viikossa. 77,6% oppilaista ei ole tullut kiusatuksi lainkaan lukukauden aikana (pojista 96%, tytöistä 58,3%). 90% kertoo, että ei ole osallistunut koulukiusaamiseen.

Erilaisten indikaattoreiden, kyselyistä saatujen vastausten sekä lasten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevän henkilöstön kokemusten perusteella lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden tilanne on kokonaisuudessaan edelleen melko hyvä. Lastensuojeluilmoitusten määrä on laskenut ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on kasvanut.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus**Sosiaali- ja terveydenhuolto**

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 20-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointiin tulee panostaa. Oikea-aikaisilla ja oikein mitoitetuilla palveluilla tuetaan nuorten hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä kiinnittymistä osaksi yhteiskuntaa. Riittävä panostus palveluihin ja koulutusmahdollisuuksiin vahvistaa positiivista mielikuvaa alueesta lisäten nuorten halua jäädä tai palata kotiseudulle. Lappajärven kunnassa on tehty muutama vuosi aktiivisesti työtä lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Tuo työ kantaa jo hedelmää; nuorisofoorumi toimii sekä koulujen opiskelijakunnan hallitukset ja tutor-toiminta ovat aktiivisia. Lukiolla on lisäksi opiskelijatiimit, joihin kaikki opiskelijat osallistuvat. Nuorisofoorumin jäsen on mukana hyvinvointivaliokunnassa.

Kouluterveyskyselyn 2021 satoa edellä mainituista indikaattoreista lukion 1. ja 2. luokat (Lappajärven vastajaamäärä niin pieni, että ei nouse vertailulukuihin):

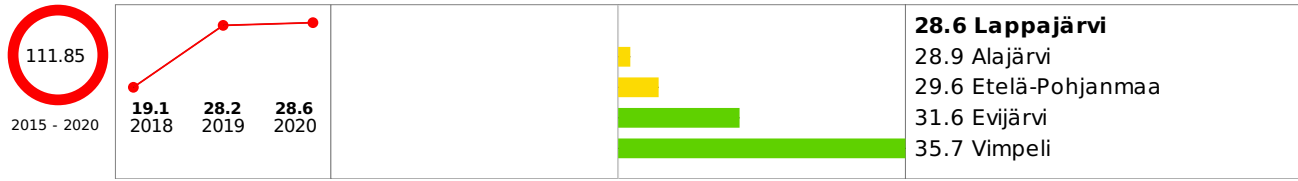
- Ylipainoisuus 32,3 % koko maa 17,1 %
- Aamupalaa ei syö joka arkiamu 42,4 %; koululounaan syö kuitenkin kaikki, koko maa 30,0 %. Kouluruoan osalta 97 - 100 % oppilaista kokee, että kouluruoka on laadultaan ja maultaan hyvää, ruoka on tarjolla sopivaan aikaan ja sen syömiseen on varattu riittävästi aikaa ja sitä on tarjolla riittävästi.
- Harrastaa hengästyttävää liikuntaan vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa 39,4 % (2019: 20,8). Lukiolaiset liikkuvat maan keskiarvoa enemmän.
- Raittiita ilmoittaa lukiolaisista olevansa 21,2% (maan ka 40,2%, lappajärveläiset v 2019 43,5%). Tosi humalassa lappajärveläisistä lukiolaisista väh. 1xkk on 18,2%.
- Päihteiden käytön hyväksyminen on lisääntynyt, esim. tupakoinnin 63,6 % koko maa 38,4 % (2019: 45,8)
- 21,9% oppilaista on sitä mieltä, että paikkakunnalla on helppo hankkia huumeita (maan ka 57,2%), kukaan ei kuitenkaan ole kokeillut huumeita. Yksikään ei tupakoi.
-

Valtakunnalliset ilmiöt, kuten nuorten ja nuorten aikuisten kokemat suorituspainet ja niihin liittyvä ahdistusoireilu, näkyvät myös Järvi-Pohjanmaan perusturvan alueella. Kouluterveyskyselyn mukaan lukiolaisista noin 25% tunsi olonsa ahdistuneeksi. Lappajärvellä luku on tosin pienentynyt vuodesta 2019. Liikunnan määrän ja harrastamisen mahdollistamisen osalta löytyy parannettavaa, mutta tilastojen valossa nuorten tilanne on näiltä osin koko maan keskiarvoa parempi.

TYÖIKÄISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

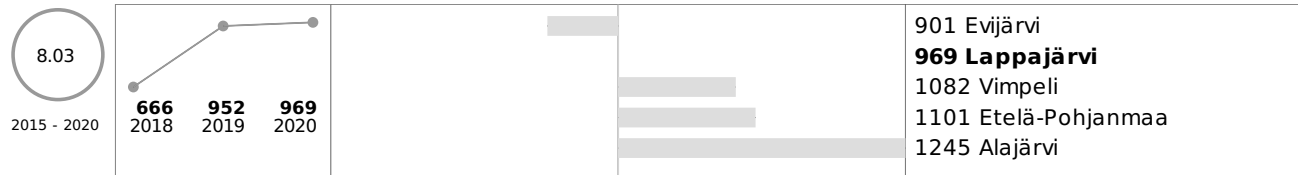

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

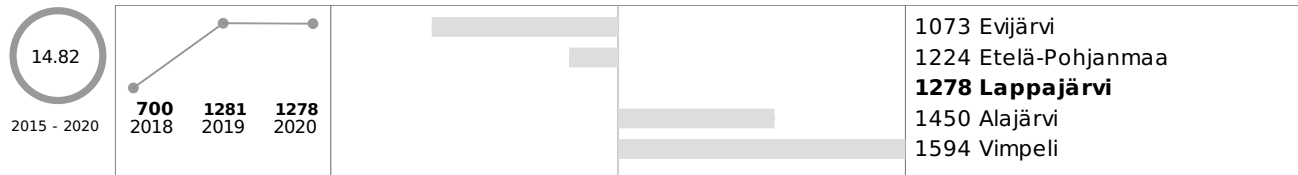

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

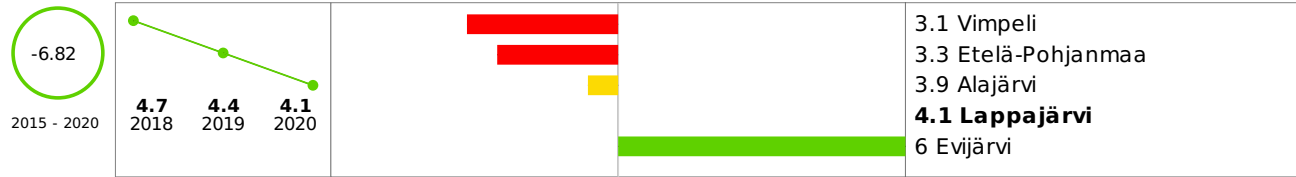
TYÖIKÄISET - Yhteenveto

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saavien 25 - 64-vuotiaitten henkilöiden osalta kasvanut Lappajärvellä lähes 10 % vuodesta 2018 vuoteen 2020. Lappajärven osalta lukema 2020 vuoden lukema on kuitenkin hiukan Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa vähemmän. Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 25-64-vuotiaista on Lappajärven osalta suurempi kuin Etelä-Pohjanmaan keskiarvo.

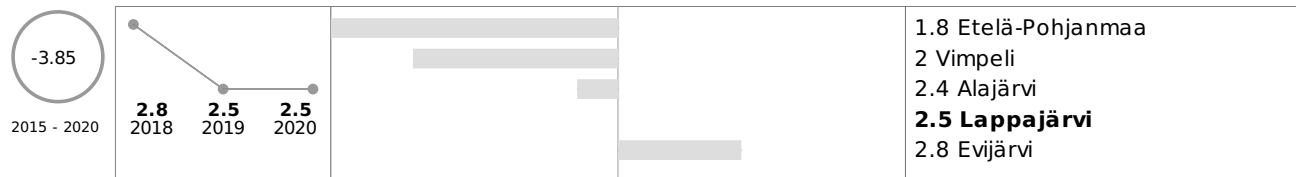
IKÄIHMISET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

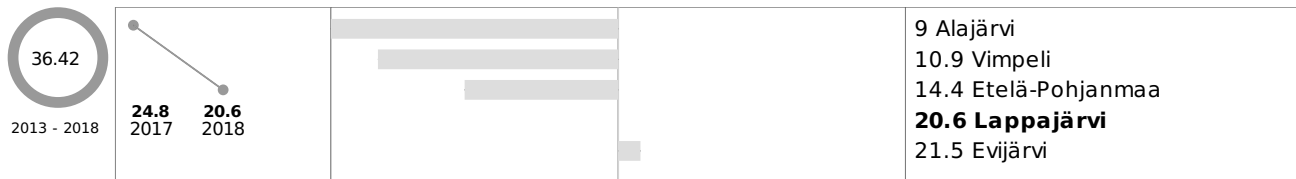
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

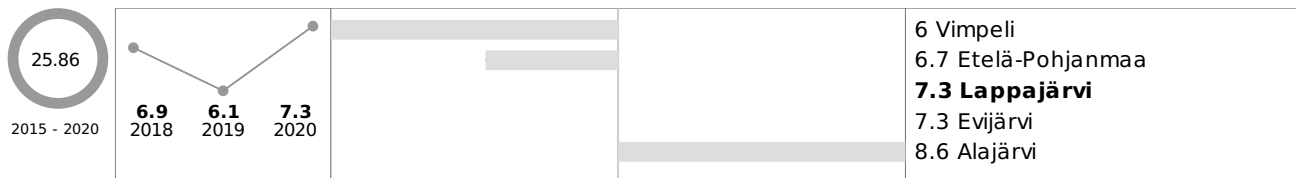
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Sosiaali- ja terveydenhuolto

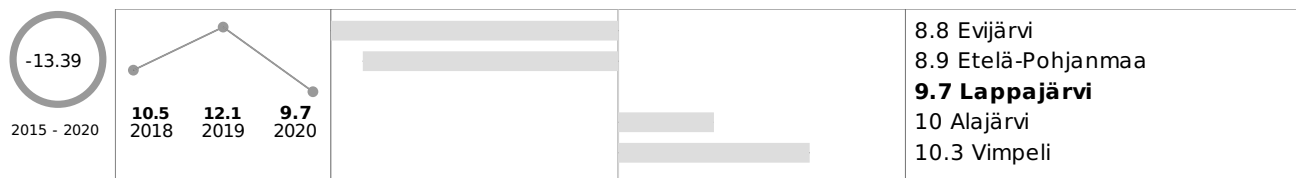
Säännöllisen kotihoiton piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (-2018)

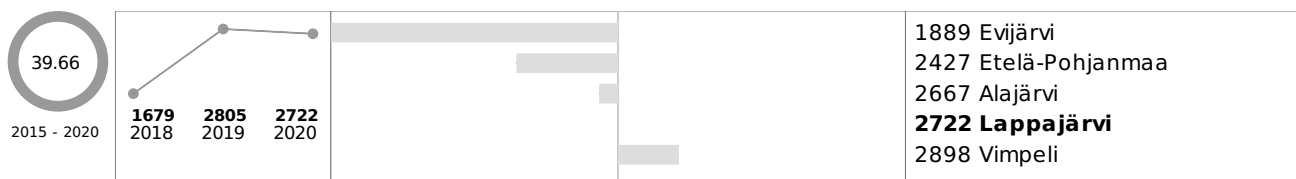
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä

IKÄIHMISET - Yhteenveto

Kunnan ikärakenne näkyy monesta eri indikaattorista. Kunnan asukkaista täyttä kansaneläkettä saavien 65 vuotta täyttäneiden osuus on Lappajärvellä korkea. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosiin vuoksi oikeutettuja 65-vuotta täyttäneiden osuus on hieman laskenut, mutta luku on suurempi kuin Alajärvellä tai Etelä-Pohjanmaalla keskimäärin. Luku ei kuitenkaan ole niin suuri kuin Evijärvellä.

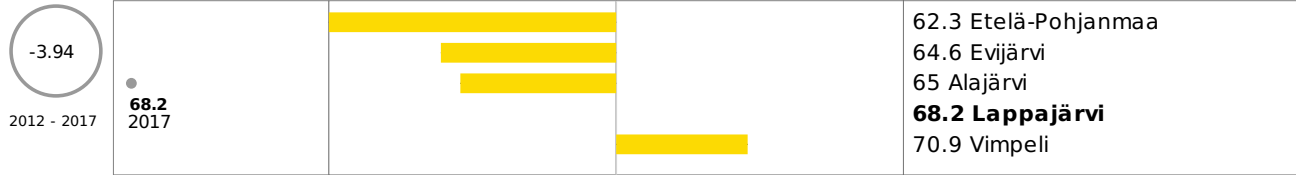
Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien osuus vuonna 2018 on kaikista verrokeista toiseksi suurin. Tehostetussa palveluasumisessa asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus oli koko alueella suurin piirten sama. Perusterveydenhuollon avopalveluiden lääkärikäyntejä oli Lappajärvellä eniten 65 vuotta täyttäneillä.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

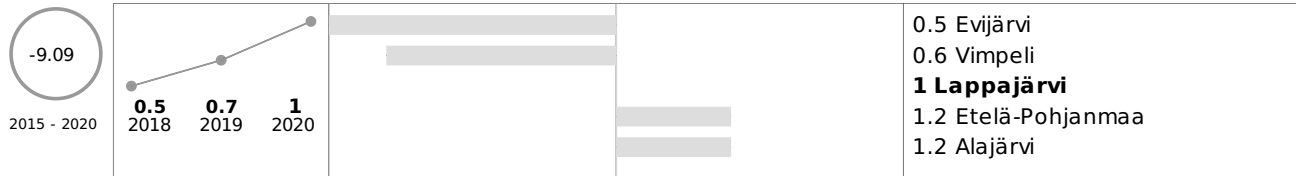
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

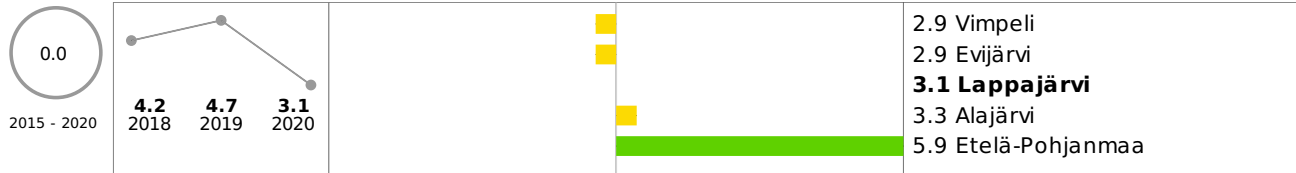

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta

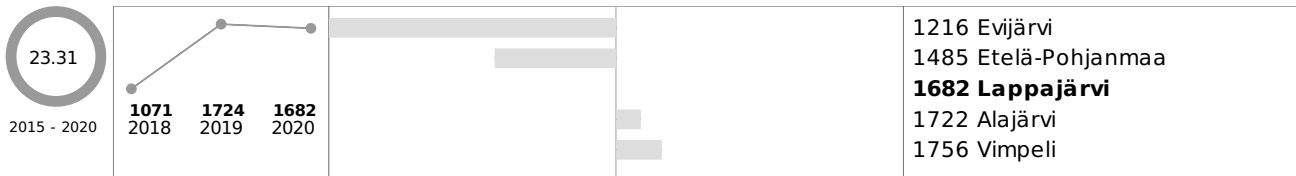

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

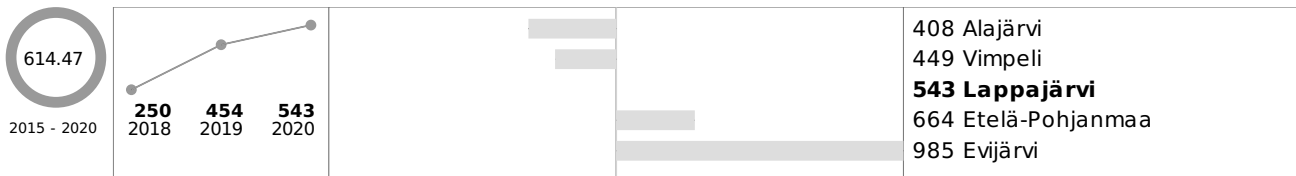

Sosiaali- ja terveydenhuolto

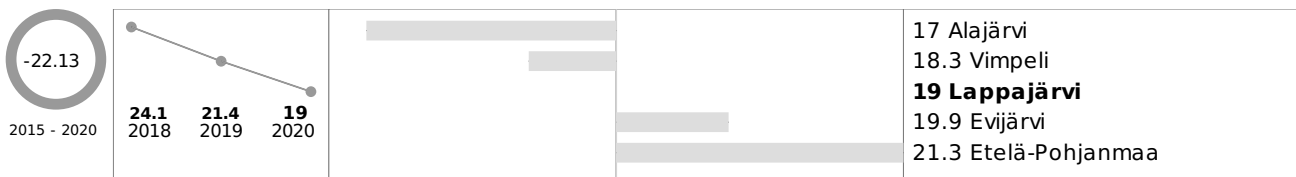
Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

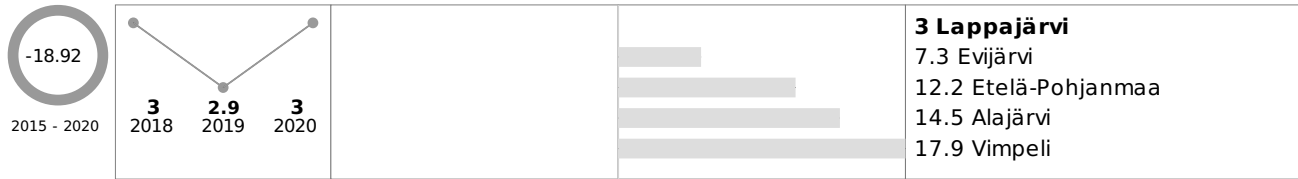
Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit (muu ammattiryhmä kuin lääkäri) / 1 000 asukasta

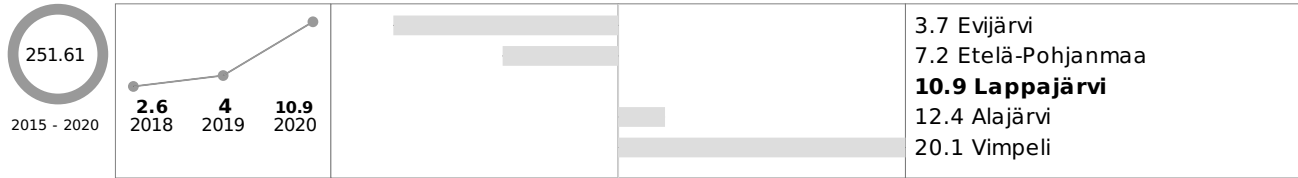
Yksityislääkärikäynneistä korvausta saaneet, % väestöstä

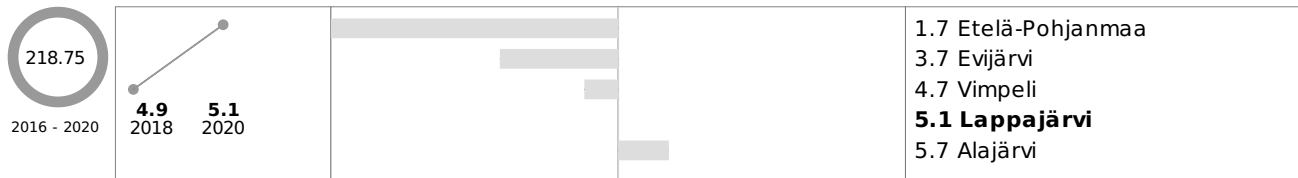
Hammaslääkäripalveluja yksityissektorilla käyttäneet (korvauksia saaneet hlöt), % väestöstä

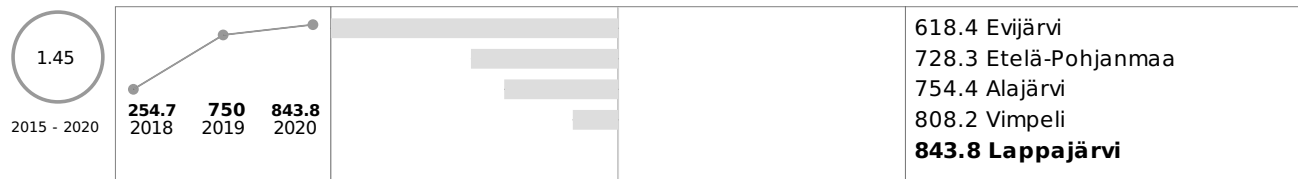
Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta

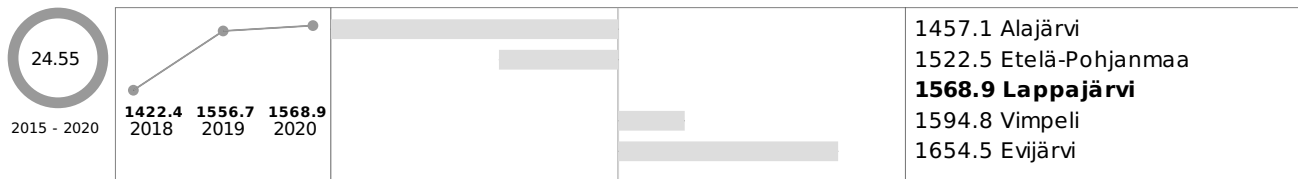
Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1 000 asukasta

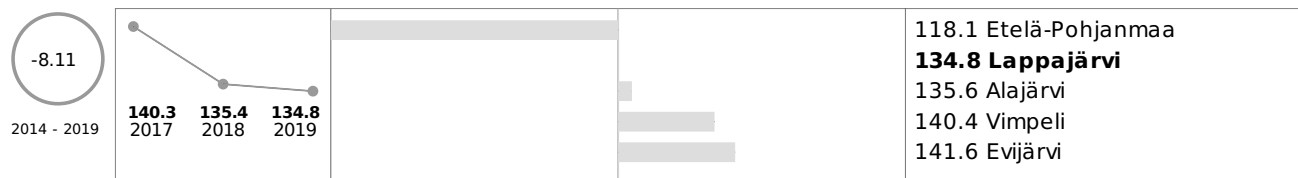
Perusterveydenhuollon (mukaan lukien suun terveydenhuolto) nettokäyttökustannukset, euroa / asukas

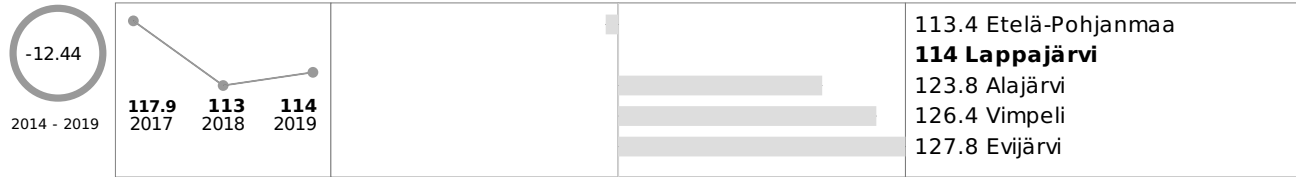
Erikoissairaanhoidon nettokäyttökustannukset, euroa / asukas

THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioiduton

THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu

KAIKKI IKÄRYHMÄT - Yhteenveto

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa on Lappajärvellä ollut aina maakunnan korkeimpia. Pitkäaikaistyöttömien osuus koko työvoimasta ei ollut vuonna 2020 merkittävästi suurempi kuin verrokeilla - toki se on noussut hieman. Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ovat pysyneet Lappajärvellä samalla tasolla tai laskeneet hieman, eikä rikoksien määrässä ole suurta eroa verrokkeihin nähden. Poliisin tietoon tulleet huumausainerikkomuksia ei juurikaan ole.

Perusterveydenhuollon avohoidossa tapahtuneet lääkärikäynnit ovat vähentyneet vuosien 2019-20 välillä. Avohoidon käynti muilla ammattiryhmillä on Lappajärvellä huomattavasti harvinaisempaa kuin keskimäärin Etelä-Pohjanmaalla tai erityisesti Evijärvellä. Yksityislääkärikäynneistä korvausta saaneiden osuus on hieman laskenut ja luku on lähellä Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa, kun taas hammaslääkäripalveluja yksityissektorilla käyttäneiden osuus on selvästi pienempi kuin verrokeilla.

Päihdehuollon avopalveluissa olevien asiakkaiden määrä nousi vuoden 2018 2,6 %:sta 10,9 %:iin vuoteen 2020. Osuus on kuitenkin pienempi kuin verrokkikunnissa Järvi-Pohjanmaan alueella. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olevien asiakkaiden määrä on pysynyt samana 2018-20 välillä, mutta heidän osuus verrattuna Etelä-Pohjanmaan keskiarvoon on suurempi. Osuus on kuitenkin samansuuruinen kuin Alajärvellä ja Vimpelissä.

Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon nettokäyttökustannukset ovat kasvaneet tasaisesti vuosien 2018-20 välillä. Lappajärven perusterveydenhuollon nettokäyttökustannukset ovat olleet vuonna 2020 kaikista korkeimmat verrokkikunnista.

Lappajärven sairastavuusindeksit ovat verrokeista alhaisimmat ja lähimpänä Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa.

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

2.1 Lappajärven kunnan strategian painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Kuntastrategia linjaa laajaa hyvinvointikertomusta ja vuosittaista raportointia; kuntastrategiasta löytyvät kuntalaisten hyvinvointiin liittyvät painotukset (Kuntalaki 37 §). Lappajärven viimeisin kuntastrategia on hyväksytty 2017 ja se on tehty vuosiksi 2018-2022.

Kuntastrategian visio on aktiivinen tahtotila, arkijohtamisen peruskivi, jolla luodaan saavutettavissa oleva ja innostava kuva tulevaisuudesta. Lappajärven kunnan visio 2018 - 2022: Hyvän elämän ja elämysten paikka Euroopan suurimman kraatterijärven rannalla.

Arvot kertovat ajatuksellisen perustan, mihin organisaatio nojaa toimintansa. Lappajärven kunnan arvot: Ennakkoluuloton - koko elämää arvostava - avoin ja yhteistyökykyinen - kannustava.

Strategia määrittelee kunnan tavoitteet pitkällä tähtäimellä. Sen avulla huolehditaan, että kaikki toimenpiteet ja resurssit vievät toimintaa haluttuun suuntaan. Lappajärven kunnan strategian ytimen muodostavat valtuustokauden strategiset päämäärät ja toiminnan vuositavoitteet. Tässä hyvinvointikertomuksessa on keskitytty vain uusimpaan strategiaan ja sen arviointiin hyvinvoinnin kannalta.

Valtuustokauden 2018-2022 strategiset päämäärät:

1. Koko elämän kokoinen asuinkunta
  - toimivat peruspalvelut
  - hyvinvointia ja terveyttä edistävä toimintakulttuuri
  - tasokkaat ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet
  - kuntalaisten viihtyisyyden ja elinvoiman parantaminen
2. Innovatiivinen resurssien käyttö
  - kuntalaisten ja yhdistysten voimavarojen parempi hyödyntäminen
  - digitalisaation mahdollisuuksien käyttö
3. Ovi yrittämiseen ja työhön
  - yrittäjyyteen kannustaminen
  - paikallisuuden huomioiminen kunnan päätöksenteossa
4. Eturivin matkailukunta
  - kehitetään matkailulinkeinoja

Toimenpiteet ja niiden arviointi

1. Koko elämän kokoinen asuinkunta
Perusturvapalvelut on ostettu vuoden 2019 alusta kuntayhtymä Kaksineuvoisen sijaan Järvi-Pohjanmaan perusturvalta. Kokemus on, että palvelut ovat parantuneet ja palveluiden saatavuus on hyvä; lääkäripalveluja on säilynyt kunnassa kohtuullisesti. Kunnassa on rakennettu 2020 uusi hirsinen yhteiskoulu, joka on otettu käyttöön 7.1.2021. Uusi koulurakennus on tuonut hyvinvointia ja edistänyt terveyttä niin oppilaiden kuin henkilökunnankin keskuudessa merkittävästi. Yksi kyläkoulusta, Rantakangas, toimii koulun liikuntasalissa väistössä; koulu siirtyy päätösten mukaan yhteiskoululle elokuussa 2023.

Uuden koulun piha muiden viime aikojen liikuntahankkeiden lisäksi on lisännyt kuntalaisten ja muiden liikkumismahdollisuuksia sekä luonut paikkoja yhdessä ololle ja tekemiselle. Tasokkaiden ja monipuolisten harrastusmahdollisuuksien eteen on tehty töitä usealla rintamalla: haettu hankkeita, rakennettu tai mahdollistettu kunnan omalla rahoituksella, aloitettu uuden liikuntahallin KVR-urakka. Henkilöstön hyvinvointiin on pyritty panostamaan myös työtehtävien selkellä jakamiselle ja on pyritty ennakoimaan työntekijöiden tarve ja vaihtuvuus esimerkiksi eläköitymisen johdosta. Teknisen toimen selvityksen tekeminen vuonna 2021 haki vastauksia teknisen toimen resurssointiin ja tehtäväkenttään.

Tavoitteista ja toimenpiteistä jäivät osittain toteutumatta asuntojen kunnan kohentaminen. Vuokra-asuntojen taso ei ole vielä riittävällä tasolla. Kunnan kaavoitus on vielä kesken matkailuun liittyviltä keskeisiltä matkailualueilta.

2. Innovatiivinen resurssien käyttö

Kunnassa on kehitetty yhteistyötä kuntalaisten ja yhdistysten kanssa ensisijaisesti digitaalisuuden avulla. Kunnassa on otettu käyttöön webropol-ohjelma, jonka avulla on helppo tehdä kyselyjä. Kunnan nettisivut on uusittu ja uusia digitaalisia työkaluja on otettu käyttöön (mm. kuntalaisaloite). Urheilupaikat on laitettu kunnan nettisivuille ja uuden Outdoor Active -palvelun käyttöönotto on vuonna 2022. Myös perusturvassa on lisätty sähköisiä toimintoja helpottamaan ja nopeuttamaan asiakkaiden palvelua. Yhdistyksille on jatkettu toiminta- ja yleisavustusten jakamista. Kuntalaisten oman aktiivisuuden tukemista pitäisi pyrkiä tukemaan enemmän. Kuntaan on tehty 2021-2022 Osallisuusohjelma, jossa on kunnan keinoja osallistaa kuntalaisia ja sidosryhmiä kunnan palveluiden kehittämiseen. Yhdistysten ja kunnan välinen yhteistyö voi olla vielä aktiivisempaa kuin se tällä hetkellä on; kumppanuuspöytiä on pidetty muutamia. Kumppanuuspöydät ovat toimineet alueellisesti Järvi-Pohjanmaan alueella, tavoitteena on saada ne toimimaan myös paikallisesti kuntatasolla.

Vuosien 2017-2021 aikana kuntaan on rakennettu lähes koko kunnan kattava valokuituverkosto. Kunta on avustanut suoraan yrityksiä ja yksityistalouksia valokuidun hankinnassa. Tämä mahdollistaa digitaalisuuden lisäämisen ja hyödyntämisen aina vain enemmän. Valokuituverkosto on tärkeä osa etätömahdollisuuksien parantamiseen sekä monipaikkaiseen asumiseen; verkoston kattavuus on parempi kuin keskimäärin Suomessa (noin 80 %).

Lappajärven kunta on ollut aktiivinen toimija Kraatterijärvi UNESCO:n geoparkiksi -hankkeessa. Hanke tuo alueelle hyvinvointia lisäämällä yleisesti luontotietoutta sekä aktiviteetteja. Hankkeen aikana on kartoitettu geokohteet sekä tehty niiden merkitsemistä. Geopark-hanke on yksi kunnan vetovoimatekijä matkailussa. Matkailijoiden hyvinvointia on pyritty lisäämään mm. ulkoliikuntapaikkojen rakentamisella.

3. Ovi yrittämiseen ja työhön

Lappajärven kunta on pyrkinyt huomioimaan paikallisia yrittäjiä kunnan päätöksenteossa. Hankinnoissa on toimittu hankintalain puitteissa. Kunnan suurin panostus yrittäjyyden tukemiseen ja yrittäjyyteen kannustamiseen on kunnan liittyminen Järvi-Pohjanmaan Yrityspalveluihin (JPYP). JPYP tarjoaa alueen uusille ja vanhoille yrittäjille koulutusta, neuvontaa ja verkostoja. Lisäksi se tukee yritysten kansainvälistymistä. Laaja valokuituverkosto auttaa myös yrittäjiä; se mahdollistaa esimerkiksi nopeat yhteydet verkkokauppaan.

Kunnassa on tarjolla sekä vuokratiloja että teollisuustontteja yrittäjille. Kaavoituksella pyritään saamaan lisää hyvillä paikoilla olevia teollisuustontteja. Kunta pitää vuokratasonsa yrittäjille kohtuullisena. Yrittäjille on järjestetty Hyvän mielen aamiaisia, jossa kunnan virkamiehet ja yrittäjät kohtaavat.

4. Eturivin matkailukunta

Tavoitteena on ollut kehittää matkailuelinkeinoja. Strategia jakaantuu seitsemään alatavoitteeseen, jotka on joko toteutuneet tai tavoitteiden mukainen toiminta on käynnistynyt ja jatkuu edelleen. Matkailuun panostaminen ei tuo hyvinvointia vain kunnassa vieraileville vaan panostuksen toivotaan tuovan alueelle työpaikkoja ja sitä kautta hyvinvointia kuntalaisille. Viime vuosien korona-pandemian takia osa tavoitteista on jäänyt selkeästi toteutumatta (mm. matkailijoiden määrän kasvu), mutta koko ajan työtä on tehty mm. Kraatterijärvi-brändin vahvistamiseksi, Unescon GeoPark-statuksen saamiseksi sekä Nykälänniemi-Halkosaari alueen kehittämiseksi. Tapahtumatarjontaa on monipuolistettu mm. Lappajärvi-päivällä ja jääkaruselli-tapahtumalla, joista on tulossa vuosittaisia tapahtumia.

2.2 Hyvinvointisuunnitelman 2017-2020 painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueen hyvinvointiohjelma on laadittu yhdessä kuntayhtymän ja kuntien kanssa. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt ohjelman 29.5.2017. Hyvinvointiohjelman tavoitteet ja toimenpiteet ovat osa laajaa hyvinvointikertomusta. Toteutumista arvioidaan mittareiden avulla hyvinvointikertomuksen raportoinnin yhteydessä.

Hyvinvointiohjelman painopistealueita:

- 1) Hyvinvointia ja terveyttä edistävä työ eri tahojen voimavarat käyttöönottaen
- 2) Osallisuus, yhteisöllisyys, vertaisuus ja vaikuttaminen
- 3) Varhainen tuki ja syrjäytymisen ehkäisy
- 4) Terveyden ja toimintakyvyn tukeminen

Hyvinvointiohjelman 2017-2020 toimenpiteitä ja niiden arviointi:

LAPSET, NUORET JA LAPSIPERHEET

- Vanhempien tukeminen vanhemmuudessa ja kasvatusvastuussa. Työn painopiste siirretään yhä enenevässä määrin ennaltaehkäiseviin palveluihin. Lisätään vertaisryhmätyöskentelyä sekä vahvistetaan yhteistyötä lapsi- ja nuorisotyötä tekevien tahojen kesken, esim. SiSoTe -moniammatillinen työryhmä.
  - Arviointi: Lapsiperheiden kotipalvelun käyttäjämäärät myös Lappajärvellä ovat kasvaneet, eli perheet saavat aikaisemmassa vaiheessa tukea. Perhepalveluissa aloitettiin varhaisen tuen perhetyö, johon perheen lisäksi neuvola ja perheneuvola voivat ohjata perheen. Tuki käynnistyy nopeasti ja on lyhytkestoinen (1-5 krt). Yhteistyötä koulujen kanssa tulisi lisätä, jotta perheitä päästäisiin tukemaan vielä varhaisemmassa vaiheessa.
Järvi-Pohjanmaan perusturvalla on järjestänyt Alajärvellä kaksi kertaa vuodessa Ihmeelliset vuodet-vanhemmuusryhmät, johon myös lappajärveläiset perheet ovat voineet osallistua.
Systeeminen työote perhesosiaalityössä ja lastensuojelussa otettu käyttöön ja sen käyttöönotto on pitkäaikainen prosessi. Sen myötä yhteistyötä eri toimijoiden kesken on pyrkimys parantaa. Monialainen lasten, nuorten ja perheiden parissa työtä tekevien yhteistyöryhmä on jatkanut toimintaansa.
- Koulukiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisy. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tunnustetaan lapset, joilla on syrjäytymiseen liittyviä riskejä. Tukitoimiin ryhdytään riittävän varhain. Koulutetaan lisää nepsy-valmentajia (neuropsykiatrinen valmentaja erityistä tukea tarvitsevien kanssa työskentelyyn). Panostetaan edelleen perusopetuksen jälkeisen opiskelupaikan löytämiseen.
  - Arviointi: Lappajärveläiset nuoret sijoittuvat hyvin toisen asteen opiskelupaikkoihin - koulutuksen ulkopuolelle jääneitä ei ole ollut ennen oppivelvollisuusiän laajentamista 18 ikävuoteen asti. Kouluterveyskyselyn mukaan kiusaaminen on vähäistä. Oppilashuolto yhdessä koulujen kanssa työskentelee aktiivisesti tunnustakseen syrjäytymisuhan alla olevat lapset. Kunnassa on järjestetty mm. kutsuohjattuna harrastustoimintaa vähän harrastaville tai erikoisryhmille. Riittäviin tukitoimiin voi aina ja tulee aina panostaa lisää. Oppilashuollon vahvistamiseksi on saatu kuraattoripalvelu-hankkeeseen rahoitus Opetushallitukselta. Nepsy-koulutuksista on tehty kunnassa valtuustoaloite ja sen pohjalta on lisätty koulujen koulutusmäärärahoja, jotta koulutuksiin osallistuminen olisi mahdollista. Nepsy-valmennuksista informoidaan aktiivisesti henkilökuntaa. Osajan täydennyskoulutus on järjestänyt Etelä-Pohjanmaan alueella myös koulunkäynninohjaajille tarkoitettuja mini-nepsy-koulutuksia, joihin on Lappajärveltäkin osallistuttu. Vuosien 2017-2020 välisenä aikana kunnan henkilökunnasta on yksi koulutautunut nepsy-valmentajaksi. Lisäksi on osallistuttu masennuksen hoitoon käytettävän IPC-menetelmän koulutukseen. Nepsy-koulutustuneita työntekijöitä tarvittaisiin lisää. Sivistystoimi on hakenut talousarviossaan kouluille kuraattorin lisäksi psykiatrisen sairaanhoitajan palkkaamista, mutta tämä ei ole vielä toteutunut.
- Terveyskäyttäytymiseen vaikuttaminen, ehkäisy ja varhainen reagointi. Lapsille ja nuorille annetaan päihteisiin ja huumeisiin liittyvää valistusta. Lasten ja nuorten liikuntamahdollisuuksia ja liikkumista lisätään kehittämällä liikuntapaikkoja, leikkipuistoja ja välituntiliikuntaa. Tuetaan kaikkien lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia.
  - Arviointi: Perusopetuksessa on oma ehkäisevän päihdetyön ohjelma. Viimeisimmän kouluterveyskyselyn 2021 mukaan erityisesti lukioikäisten asenteet päihteisiin olivat muuttunut huolestuttavan myönteisiksi. Lappajärven kuntaan on vuonna 2018 on nimetty ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava henkilö. Vuonna 2018 vuodesta on ollut toiminnassa ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava alueellinen toimielin. Ehkäisevää päihdetyötä on toteutettu kampanjojen sekä erilaisten toimenpiteiden kautta. Lappajärven kunta on rakentanut uusia lähiliikuntapaikkoja. Suurimmat kehittämiset ovat uuden koulun yhteyteen syntynyt lähiliikuntapaikka sekä 2019 vuoden aikana käynnistetty liikuntahallin rahoitussuunnitelman hakuprojekti - liikuntahalli valmistuu vuonna 2022. Perusopetus on lähtenyt mukaan Harrastaminen Suomen malli -hankkeeseen, joka alkoi pilotoinnilla vuonna 2019 ja Lappajärvi liittyi mukaan 2020. Sivistys- ja vapaa-aikatoimi on järjestänyt harrastetakuun alaista toimintaa vuodesta 2018 lähtien. Corona-aikana Lappajärven geolukio alkoi järjestää opiskelijoilleen vapaa-ajanvietto iltoja koululla, jotta he näkivät toisiaan ja saivat mielekästä tekemistä kaiken muun ollessa suljettuna. Kouluterveyskyselyissä vuodelta 2021 näkyy edelleen harrastamisen väheneminen vuodesta 2017 ja 2019 (erityisesti liikunta), silti Lappajärvellä harrastetaan enemmän kuin valtakunnallisesti keskimäärin. Lapset ja nuoret arvioivat harrastuspaikkoja olevan vähän ja etäisyyksien harrastuksiin pitkiä.
- Lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen.

- Arviointi: Lappajärven kuntaan on vuonna 2018 on perustettu Nuorisofoorumi, joka jatkaa aiemmin kunnassa toimineen nuorisovaltuuston tehtäviä. Nuorisofoorumi osallistuu kunnalliseen päätöksentekoon sekä heillä on käytössään oma vuosittainen budjetti. Vuodesta 2021 lähtien nuorisofoorumin edustaja voi myös osallistua perusturvalautakunnan kokouksiin. Koulujen niin perusopetuksen kuin lukiokoulutuksen puolella oppilaskuntia on aktivoitu entisestään. Geolukiassa on vuodesta 2020 toimineet ns. lukioitiimit, jotka kehittävät lukiota ja sen toimintakulttuuria. Nuoria on osallistettu erilaisin kyselyin sekä suurin vaikuttamismahdollisuuksin. Nuoret on otettu mukaan myös konkreettiseen toimintaan esimerkiksi nuorisotilojen uudistamisessa. Lappajärven kunta toteuttaa aktiivista osallistavaa toimintaa, tästä hyvä esimerkki oli Lapsivaikutusten arvioinnin menetelmien käyttö uutta koulua rakennettaessa. Lasten ja nuorten aktivoimiseksi ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi täytyy jatkaa kehittämistä yhdessä heidän kanssaan.

NUORET AIKUISET JA TYÖIKÄISET

Suunnitelmallinen panostaminen kansansairauksien ehkäisyyn ja omahoidon tukemiseen.

- diabetes, sydän- ja verisuonisairaudet/aivoterveys, mielenterveys, tule-sairaudet. Tarjotaan motivaatiota ja tukea elämäntapamuutoksiin. Terveysneuvontaa ja valmennusta liikunnasta ja terveellisestä ravinnosta erityisesti riskiryhmille. Toimenpiteinä kampanjat, hankkeet, Ikihyvä - elintaparyhmät, matalan kynnyksen ryhmät. Vastuutahot: Kunnat, kuntayhtymä, urheiluseurat, yhdistykset, kuntalaiset.
  - Arviointi: Lappajärven kunta osallistui Vaikuttavaa elintapaohjausta sosiaali- ja terveydenhuoltoon poikkialhallinnollisesti -hankkeessa vuosina 2018-2019. Hanke lisäsi yhteistyötä sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä kunnallisen palvelutuotannon kesken. Hankkeen kohderyhmänä toimivat pääsääntöisesti kakkostyyppin diabeetikot. Hankkeen aikana on ollut toiminnassa yksi matalankynnyksen hyvinvointiryhmiä, johon osallistui hankkeen aikana 14 kohderyhmän asiakasta. Kuntaan on nimetty HYTE-työstä vastaava henkilö, joka on osallistunut alueellisiin hyvinvointityöryhmiin. Hankkeen jälkeen Etelä-Pohjanmaan alueen HYTE-yhdyshenkilöt ovat jatkaneet elintapaohjauksen kehitystyötä ja Lappajärven kunta on 2020 vuonna lähtenyt valmistelemaan elintapaohjauksen palvelumallia Järvi-Pohjanmaan alueella ja tähän toiminnan aloittamisesta tehtiin päätös 2021 ja kunnan talousarvioon on varattu resurssi toiminnan aloittamiselle vuodelle 2022.

IKÄIHMISET

- Kaikki toimijat tukevat omahoitoa. Ihmisiä motivoidaan huolehtimaan itsestään, terveellisestä ravinnosta, riittävästä liikunnasta, levosta ja sosiaalisesta kanssakäymisestä. Vastuutahot: kaikki ikäihmisten kanssa toimivat tahot.
  - Arviointi: Lappajärven kunta on käynnistänyt yli 63-vuotiaille suunnatun "hyvinvointia yhdessä" toiminnan yhdessä paikallisen palveluntuottajan kanssa vuonna 2018. Kohderyhmän kuntalaiset ovat saaneet palvelun maksuttomasti yhden kerran viikossa. Palveluun on kuulunut vesivoimistelua, tuolijumppaa, kuntosalia sekä erillaista mieltä virkistävää toimintaa. Covid-19 on vaikuttanut erittäin paljon toiminnan järjestämiseen. Kunta on vuodesta 2018 alkanut järjestämään kulttuuritoimintaa ikäihmisten palveluyksiköihin yhteistoiminnassa paikallisen kansalaisopiston kanssa.
- Ikäihmisten liikuntamahdollisuuksia ja liikkumista lisätään kehittämällä liikuntapaikkoja ja ryhmäliikuntaa. Vertaisohjaajia ryhmätoimintaan koulutetaan lisää. Vastuutahot: Yhteistyössä kunnat, kansalaisopisto, yhdistykset, yritykset, ikäneuvola, Aijjoos-toiminta, terveyspalvelut.
  - Arviointi: Lappajärven kunta mahdollistaa sidosryhmille yhdistykset, sote-hankkeet, maksuttomia tiloja. Lappajärven kunta avustaa Aijjoos-toimintaa joka järjestää ikäihmisille suunnattuja toimintakerhoja joka viikkoisesti huomioiden myös kylien lähipalvelut.
- Osallistumismahdollisuuksia harrastus- ja kulttuuritoimintaan lisätään. Kulttuurikaveri -toimintaa jatketaan alueella. Vastuutahot: Kunnat, Aijjoos-toiminta, Kaksineuvoinen. Kansalaisopisto, eläkeläisjärjestöt, yhdistykset.
  - Arviointi: Lappajärven kunta osallistui Kaiku-kortti (kulttuuria kaikille toiminta) toimintamallipilottihankkeeksi vuonna 2018. Toimintamalli vakioitiin osaksi kunnan peruspalveluita 2019 vuodesta lähtien. Kaikukortteja jaetaan asiakkaille sote-palveluista, seurakunnan-, etsivänuorisotyön-, työllistämishankkeiden toimesta. Kaikukortti toimintamallissa ns. kulttuurikaveritoiminta on huomioitu.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Lappajärven kunnan elinvoima ei ole merkittävästi huonontunut, mutta toisaalta suurempaa positiivista kehitystä tavoiteltiin vuosien 2017-20 aikana. Erityisesti matkailun alalla on tehty paljon toimenpiteitä, jotka jatkuvat ja joiden toivotaan johtavan matkailun selkeään nousuun. Matkailua tukevat palvelut vaikuttavat myös kuntalaisten kokemaan hyvinvointiin. Peruspalveluiden osalta infra on saatu melko hyvälle tasolle, mutta matkailua tukevat investoinnit odottavat vielä toteutumistaan. Kunta haluaa panostaa myös vapaa-ajan asukkaisiin.

Väestön väheneminen olisi tärkeä saada pysähtymään ja kunnan huoltosuhde paranemaan. Kunta tekee aktiivisesti toimia saadakseen uusia lapsiperheitä, esim. uusi koulu piha-alueineen ja liikuntahalli. Kuntalaisten hyvinvointia tuo myös kunnan työpaikkatarjonta sekä kunnan myönteinen asenne yrittäjyyteen.

Tarvitaan jatkuvia toimenpiteitä kunnan elinvoiman tasaiseksi kehittämiseksi. Maakuntakorkeakoulun ja sen toiminnan vakiinnuttamisen kautta pyritään saamaan ammattikorkeakoulutasoisten satelliittikoulutuksia tuottamaan alueelle koulutettua työvoimaa yrityksien ja julkisen sektorin palvelukseen. Jamin toimipisteen säilyminen on kunnalle tärkeä. Sen opiskelijoiden toivotaan asettuvan kuntaan pysyvästi ja työllistyvän tai perustavan yrityksen.

Kuntalaisten terveydentila on kokonaisuudessaan hieman kohentunut, mutta edelleen kuntalaisten terveydentila on selkeästi huonompi kuin Etelä-Pohjanmaalla keskimäärin. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että yhä useammin nuoret kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, sekä he kokevat useammin ahdistusta. Tarvitaan jatkuvia, kuntalaisten hyvinvointia mahdollistavia toimenpiteitä kaikille ikäryhmille. Lappajärven kunnan hyvinvointijohtamista tulisi kehittää edelleen, jotta päätöksen teon tueksi saadaan jatkuvasti ajantasaista tietoa kuntalaisten hyvinvoinnin tilanteesta, tarvitsemme lisää selkeitä mittareita.

Toimenpide-ehdotuksia:

- hyvinvoinnin nostaminen vahvemmin esille kuntastrategiassa
- kuntalaisten elinvoima: työtä ja yrittäjyyttä
- maahanmuuttajien huomioiminen voimavarana
- elinympäristön viihtyvyyden lisääminen (esim. kaavoituksen avulla)
- investoreiden kartoittaminen ja hankkiminen
- matalan kynnyksen liikuntapaikkojen ja palveluiden kehittäminen eri ikäryhmille
  - erityisesti harrastusmahdollisuudet lapsille ja nuorille
  - kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma
- yhteistyö kolmannen sektorin kanssa
- kuntalaisten osallisuuden lisääminen
- vuokra-asuntojen tason parantaminen
- matkailun edelleen kehittäminen
  - Nykälänniemi
  - Kyrönsaari
  - Halkosaari
  - Välijoen alue

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021 - 2025

Lappajärven kunnan hyvinvointisuunnitelma valmistuu syksyllä 2023 uuden kuntastrategian valmistuttua kesäkuussa 2023, joten suunnitelma koskee kautta 2023-2025. Seuraava hyvinvointisuunnitelma tehdään vuoden 2025 aikana valtuustokaudelle 2025-2029. Osana hyvinvointityötä kunta sitoutuu jatkossa vahvemmin tekemään vuosittaisen hyvinvointiraportin.

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Etelä-Pohjanmaan alueen kolme keskeistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistettä ovat: 1. Työ- ja toimintakyky 2. Hyvinvoiva arki 3. Elämänlaatu ja mielen hyvinvointi

Lappajärven kunnan strategia 2025 löytyy kokonaisuudessaan [kunnan nettisivuilta](#).

VISIO: Hyvän elämän ja elämysten paikka Euroopan suurimman kraatterinjärven rannalla

MISSIO: Lappajärvi näkyväksi tarinoiden, erityislaatuisen järven ja arktisen luonnon avulla. Luodaan jokaista lappajärveläistä kunnioittava palveluiden kokonaisuus.

ARVOT: Rohkea-Näkyvä-Elävä

Kuntastrategia on jaettu neljään eri pääteemaan: Elämään palveleva kunta, Kehittyvä matkailukunta, Yrittäjyyttä tukeva kunta sekä Kestävä kunta.

Hyvinvointiin liittyvät linjaukset kuntastrategiassa ovat

- Asumisympäristän viihtyisyys ja turvallisuus, erityisesti
  - Pyöräilyn ja kävelyn edistämishjelma investointilistalle
- Ympärivuotiset harrastusmahdollisuudet
  - Kehitetään uuden liikuntahallin ja sen ympäristön harrastusmahdollisuuksia
  - Selvitellään ympärivuotisia harrastusmahdollisuuksia ja uusia toimintamuotoja
  - Luontoliikkumisen harrastemahdollisuuksien kehittäminen
- Palveleva ja osallistava, erityisesti
  - Ennakkovaikutusten arviointi ja menetelmien käyttöönotto
- Aktivointi- ja hyvinvoinnin tukeminen
  - Valtakunnallisten liikkumista ja aktiivisuutta edistävien hankkeiden ja kampanjoiden hyödyntäminen huomioiden eri-ikäiset asiakasryhmät
  - Kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspintapalveluiden kehittäminen ja laadun parantaminen huomioiden eri-ikäiset asiakasryhmät
- Yhteisöllisyyden tukeminen, erityisesti
  - 3. sektorin yhteistyö sekä toiminta-avustukset
- Maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen
  - Yksilölliset kotoutumissuunnitelmat
  - Kotouttamiskoulutus
  - Kunta panostaa valmistavaan opetukseen ja suomenkielenopetukseen peruskouluikäisille
- Nykälänniemi- Halkosaari alueen kehittäminen kraatterinjärven seudun keskuksena, erityisesti virkistysalueena
- Kulttuuriperimän esille tuominen
  - Kulttuurisen ja sosiaalisesti kestävä kehityksen lisääminen

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

- [Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikertomus 2021 ja hyvinvointisuunnitelma 2022-2025](#)

- Lappajärven kunnan kuntastrategia 2017-2021

- Lappajärven kunnan kuntastrategia 2025

- Lappajärven kunnan osallisuusohjelma, hyväksytty 2022

- Lappajärven kunnan elinkeinopoliittinen ohjelma 2017 - 2021
- Lappajärven vapaa-aikatoimen strategia 2014 - 2020
- Lappajärven kunnan liikenneturvallisuussuunnitelma
- Varhaiskasvatussuunnitelma 2022; Alajärven, Lappajärven ja Vimpelin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, hyväksytty 17.8.2022
- Opiskeluhoitosuunnitelmat, perusopetus ja lukiokoulutus
- Muut esi-, perus- ja lukio-opetuksen suunnitelmat
- Lappajärven kunnan tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat 2017 ja 2023
- Lappajärven kunnan maahanmuuttostrategia ja kotouttamisohjelma 2016; Järviseudun kotouttamisohjelma 2023-2026
- Ky Kaksineuvoisen alueen hyvinvointiohjelma 2017 - 2020
- Lasten ja nuorten maakunnallinen hyvinvointisuunnitelma 2022, Toimenpiteet Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Toimenpideoisio Järvi-Pohjanmaa (hyvkk 17.8.2022)
- Mielenterveys- ja päihdeohjelma 2018 - 2020; Järvi-Pohjanmaan päihde- ja mielenterveysstrategia 2020-2023
- Monipaikkaisuus selvitys 2022
- Ikäpoliittinen ohjelma vuosille 2016 - 2020
- Vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2017- 2020
- Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma 2015
- Työterveyshuollon toimintasuunnitelma (tehdään vuosittain)
- Lappajärven kunnan työsuojelun toimintaohjelma 2017

6 Hyvinvointisuunnitelma

Etelä-Pohjanmaan alueen kolme keskeistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistettä ovat: 1. Työ- ja toimintakyky 2. Hyvinvoiva arki 3. Elämänlaatu ja mielen hyvinvointi

Lappajärvellä seurattavat indikaattorit

INDIKAATTORI	LÄHDE	TAVOITE
HYVINVOINTIALUEEN PAINOPISTEALUEET	Hyvinvointialueen arviointi ja raportointi	Kunta edistää omalla toiminnallaan alueen tavoitteiden toteutumista
YLEISET TAVOITTEET ; koskevat kaikkia ikäryhmiä		
Nostetaan hyvinvointi esille kuntastrategiassa	Lappajärven kunnan kuntastrategia	Hyvinvoinnin tavoitteita selkeästi esillä
Kehitetään hyvinvoinnin mittaamista	Lappajärven kunta	Aikuisten ja ikäihmisten liikkumisen arviointi ja mittaaminen kyselytutkimuksin
Edistetään viihtyvyyttä ja liikkumista	Talousarviot ja toimenpiteet	Keskustan yleisilmeen kehittäminen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma + lisää reittejä

TEAvisariin sitoutuminen	THL	Kunnan toiminnan kehittäminen TEAvisarin tulosten pohjalta; raportointi valiokunnissa
HYTE-kertoimet	Prosessi- ja tulosindikaattorit (THL)	HYTE-kertoimet mukana kunnan kehittämisessä ja toiminnan suunnittelussa mahdollisimman laajasti ja laadukkaasti; palautuvasta hyte-rahoituksesta tehdään oma käyttösuunnitelma ja rahoitus kohdennetaan hyvinvoinnin edistämiseen
Hyvinvointikertomuksen raportointi vuosittain	Sähköinen hyvinvointikertomus (THL)	Vuosittain raportoidaan sekä tarvittaessa muutetaan tavoitteita
Kulttuurihyvinvointisuunnitelma	Lappajärven kunta	Tehdään valtuustokaudella 2021- 2025
Ennakkovaikutusten arviointi	Lappajärven kunta	EVAtuksen käyttöönottosuunnitelman tekeminen
LAPSET, NUORET JA LAPSIPERHEET		
Liikkumisen lisääminen	Kouluterveyskysely + kunnan oma seuranta	Liikkumisen nuorisoetuseteli ja sen käyttöaste
Ylipainon estäminen ja terveydentilan kokemus paremmaksi	Kouluterveyskysely	Osuus pienenee molemmissa kohdissa
Liikkumisen ja harrastamisen lisääntyminen	Kouluterveyskysely	Liikutaan ja harrastetaan enemmän
Vieraskielisten lasten huomioiminen	Hyvinvointivaliokunta	Panostetaan perusopetukseen valmistavaan opetukseen sekä S2-opetukseen
Kannustaminen päihteettömyyteen	Kouluterveyskysely	Oppilaitoksissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö
NUORET AIKUISET JA TYÖIKÄISET		
Yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa	Lappajärven kunta, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	1) Elintapaohjauksen rakenteen ylläpitäminen ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa 2) ehkäisevän päihdetyön koordinointi 3) järjestöyhteistyön koordinointi
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä (HYTE-kerroin)	Eläke turvakeskus	Osuus pienenee ja lähenee E-P:n keskiarvoa
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä (HYTE-kerroin)	Tutkinto-rekisteri (Tilastokeskus)	Taso pysyy yhtä hyvänä kuin arvioinnissa 2023.
IKÄIHMISET		
Yhdistysyhteistyö	Lappajärven kunta	Ikäihmisten toimintaan liittyvien yhdistysten esille tuominen ja aktivointi (esim. kumppanuuspöytä tai järjestöfoorumi)

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitokaudet 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavanikäiseen henkilöön. (HYTE-kerroin)	Hoitoilmoitus-järjestelmä	
---	---------------------------	--

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyvinvointisuunnitelma kaudelle 2023-2025 (2021-2025) on käsitelty kunnanhallituksessa xx.xx.2023.

Valtuustossa se on käsitelty ja hyväksytty xx.xx.2023.

7 Suunnitelman laatijat

Hyvinvointisuunnitelman ovat laatineet sivistysjohtaja Tarja Puro ja vapaa-aikasihteeri Anssi Kuusela. Sitä ovat olleet kommentoimassa ja johtopäätöksiä tekemässä kunnan koko johtoryhmä; kunnanjohtaja, tekninen johtaja sekä hallintojohtaja. Lisäksi vuoden 2022 puolella sote-palveluiden osalta kommentoinnin ja koonnin on tehnyt Järvi-Pohjanmaan perusturvajohtaja Jaakko Anttila.

1.8.2023 alkaen hyvinvointityöstä vastaa kunnassa työryhmä:

- kunnanjohtaja Sami Alasara
- hallintojohtaja Päivi Huhtala
- sivistysjohtaja Tarja Puro
- tekninen johtaja Juha-Matti Näykki
- vapaa-aikasihteeri Anssi Kuusela
- opiskeluhuollon edustaja
- nuorisotyön edustaja
- vanhusneuvoston edustaja
- vammaisneuvoston edustaja
- kouluterveyshuollon edustaja
- perusopetuksen edustaja
- varhaiskasvatuksen edustaja
- toisen asteen koulutuksen edustaja

8 Suunnitelman hyväksyminen